

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

گزارش ۱۰۰ روزه وزارت امور اقتصادی و دارایی

گزارشی از وضعیت ابتدای دولت و اقدامات وزارت اقتصاد در صد روز اول

نرخ رشد اقتصادی ۱۳۹۱ «۳-» (تخمین بانک جهانی) ۱۳۹۱ «۵٫۸-» (بانک مرکزی) ۱۳۹۲ «۱٫۳-» (پیش بینی بانک جهانی) ۱۳۹۲ «۱٫۵-» (پیش بینی صندوق بین المللی پول)	رشد اقتصادی؛	۱
شاخص آزادی اقتصادی «رتبه ۱۶۸ جهان شاخص سهولت کسب و کار «رتبه ۱۵۲ جهان شاخص سهولت کسب و کار «رتبه ۱۹ منطقه همه شاخص ها در سال ۲۰۱۳	محیط کسب و کار؛	۲
کل کشور، مرداد ماه ۱۳۹۲، نرخ تورم بیش از ۴۰٪ مثال در تهران، هفته اول شهریور ۱۳۹۲: تورم ۵۶٫۳٪ مواد خوراکی نسبت به هفته مشابه سال گذشته	قدرت خرید؛	۳
نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی در ایران «کمتر از ۸٪ در کشورهای توسعه یافته «بین ۲۰ تا ۳۰٪	سهم مالیات در اقتصاد ملی	۴

قیمت دلار در سال ۱۳۸۴» «۹۰۴ تومان قیمت دلار در مرداد ۱۳۹۲» «۳۲۰۰ تومان	ارز؛	۵
کسری تراز بازرگانی ۱۳۹۱» «۲۰۸۹۴ میلیون دلار (بدون احتساب نفت و سایر موارد مندرج در توضیح کالاهای غیرنفتی) سال ۱۳۹۱» «ارزش واردات ۶۲,۱۸٪ ارزش کل مبادلات خارجی کشور نسبت ارزش یک تن صادرات به یک تن کالای وارداتی» «۰,۳۵	تجارت خارجی؛	۶
جمعیت غیرفعال فارغ التحصیل و در حال تحصیل آموزش عالی» «۵,۳ میلیون نفر جمعیت بیکار» «متجاوز از سه میلیون متقاضیان بالقوه شغل» «بیش از ۸ میلیون نفر	اشتغال؛	۷
۱۳۹۱» «بدهی به دولت نظام بانکی ۱۲۷۹ هزار میلیارد ریال بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی طی سالهای ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۱ حدود ۵/۴ برابر شده است.	بدهی دولت؛	۸
موقعیت رتبه اعتباری ایران در رده زیмбаوه به عنوان یکی از بی اعتبارترین کشورهای جهان	اعتبار برای جذب سرمایه خارجی	۹

رشد اقتصادی؛ منفی و با نوسان بالا

بر اساس سند چشم‌انداز هدف‌گذاری کشور آن بود که قدرت اول اقتصادی منطقه باشد و این محقق نخواهد شد مگر با رشد اقتصادی مستمر و پایدار.

رشد اقتصادی که بر اساس افزایش تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود، یکی از شاخص‌های اصلی ارزیابی عملکرد اقتصادی است. این شاخص در حقیقت تبیین‌کننده قدرت و بنیه اقتصادی هر کشوری محسوب شده و روند تغییرات آن در طول زمان مبین چگونگی کارکرد سازوکارهای نظام اقتصادی می‌باشد. اگر افزایش تولید ناخالص داخلی دارای ویژگی مستمر و پایدار باشد، نشان‌دهنده درونزا بودن رشد است. اما متأسفانه در این سال‌ها نرخ رشد اقتصادی کشور نزولی، ناامیدکننده و پر نوسان بوده است. در سال ۱۳۹۰ از شتاب رشد اقتصادی نسبت به سال ۱۳۸۹ کاسته شد و با احتساب رشد ارزش افزوده بخش نفت به حدود ۳ درصد محدود شد. برآوردهای بانک مرکزی نشان می‌دهد که رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۱ کاهش بی‌سابقه‌ای داشته و به رقم منفی ۵/۸ درصد رسیده است.

بدین ترتیب ایران نه تنها در جمع کشورهای منطقه از نقطه نظر رتبه جایگاه مناسبی ندارد، بلکه با احتساب بسیار خوش‌بینانه نرخ رشد صفر درصد برای سال ۲۰۱۲ میلادی جایگاهی بهتر از رتبه ۲۳ در بین ۲۴ کشور منطقه کسب نمی‌کند و با این تخمین خوش‌بینانه در رتبه ۱۶۴ جهان قرار خواهد گرفت.

نرخ رشد اقتصادی (درصد) در دوره ۹۲-۱۳۸۴ همراه با مرجع اعلام		
مرکز آمار ایران	۰/۸۳	۱۳۸۷
مرکز آمار ایران	۳/۱۶	۱۳۸۸
مرکز آمار ایران	۶/۳۸	۱۳۸۹
مرکز آمار ایران	۳/۲۰	۱۳۹۰
صندوق بین‌المللی پول	-۱,۹	
بانک جهانی	-۳	۱۳۹۱
پیش‌بینی‌های داخلی	-۵,۸	
بانک جهانی	-۱,۳	۱۳۹۲
صندوق بین‌المللی پول	-۱,۵	

جالب این جاست که بدانیم ایران در برخی ادوار توانسته رندهای اقتصادی خوبی را تجربه کند. متوسط رشد اقتصادی در برنامه سوم حدود ۶/۱ درصد بوده است که حتی حدود ۰/۱ درصد بالاتر از اهداف برنامه بوده است. صندوق بین‌المللی پول در جدیدترین برآورد خود از میزان تولید ناخالص داخلی ۱۸۸ کشور جهان پیش‌بینی کرده که کشور با افت شدید تولید ناخالص داخلی، سقوطی ۹ پله‌ای در رده‌بندی بزرگترین اقتصادهای جهان خواهد داشت.

منتخبی از اقدامات ملموسی که در این فرصت کوتاه انجام داده ایم

وزارت امور اقتصادی و دارایی در همان روزهای ابتدایی طرحی را با هدف رونق تولید و سرمایه‌گذاری و ایجاد تحرک و افزایش رشد اقتصادی تدوین کرد که در تاریخ ۱۳۹۲/۶/۲۱ به تصویب هیات وزیران رسید. برخی از مهم‌ترین مواد آن‌ها به شرح زیر است:

- افزایش طول مدت بازپرداخت تسهیلاتی که به دلایل تحولات اقتصادی اخیر با مشکلاتی در پرداخت مواجه شده‌اند و تجدید نظر در آئین‌نامه تسهیلات کلان جهت تسهیل اعتباری
- کاهش ضمانت‌نامه بانکی فعالان اقتصادی از ۱۳۰ به ۳۰ درصد ارزش کالای وارداتی
- تسهیل فرایندهای گمرکی به منظور ترخیص مواد اولیه واحدهای تولیدی، کالاهای انباشته در گمرک
- اصلاح قیمت خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی برای استفاده حداکثری از ظرفیت بخش کشاورزی
- بازنگری در فهرست محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های صادراتی با هدف توسعه صادرات

سرمایه گذاری؛ منفی و پر نوسان

سرمایه گذاری به عنوان یکی از عوامل اصلی مؤثر بر رشد اقتصادی، بواسطه افزایش هزینه‌ها، بدتر شدن فضای کسب و کار، نااطمینانی‌های در فضای اقتصادی کشور، به طریق اولی متحمل ریسک بالاتر و نرخ بازدهی انتظاری پایین‌تری نسبت به فعالیت‌های غیرمولد اقتصادی گردیده است. چنین شرایطی باعث شده که سرمایه‌گذاری در سطوح پایینی قرار داشته و در سال ۱۳۹۱ با نرخ رشد منفی ۲۱/۹ درصد مواجه شده است.

با توجه به سهم حدود ۵۷ درصدی ماشین‌آلات در تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، تشدید تحریم‌های خارجی و کاهش درآمدهای نفتی که بطور طبیعی کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای را بدنبال داشت، آثار خود را متوجه کاهش قابل توجه تشکیل سرمایه ثابت ناخالص از محل کاهش سرمایه‌گذاری روی ماشین‌آلات نمود.

شروع به کار دولت جدید امیدهایی را برای اتخاذ سیاست‌های مناسب و منسجم برای خروج از رکود تولید بوجود آورده است، اما به دلیل رکود شدید تولید و تاخیری که بطور طبیعی در به فعالیت رسیدن آثار ظرفیتی سرمایه‌گذاری‌های جدید وجود دارد، بهبود و خروج از این وضعیت زمانبر خواهد بود.

در مجموع انتظار می‌رود با توجه به سیاست‌های دولت تدبیر و امید مبنی بر ایجاد ثبات در بازارها و سیاستها، رفع موانع سرمایه‌گذاری و بهبود فضای کسب و کار در کشور، از شدت منفی بودن سرمایه‌گذاری در سال جاری کاسته شود و در سال آینده تشکیل سرمایه ثابت ناخالص رشد ۲,۵ تا ۳,۵ درصدی را تجربه کند.

تحولات رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری و رشد هزینه‌های مصرف بخش خصوصی				
۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
رشد اقتصادی	۵,۸	۳	-۵,۸	-۰,۸
رشد سرمایه‌گذاری	۶,۹	۱	-۲۱,۹	-۱,۷
رشد هزینه مصرف خصوصی	۱,۹	۷,۷	-۱,۹	-۱
				۳,۵-۲,۵

ماخذ: سال ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ بانک مرکزی و سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ پیش‌بینی معاونت راهبردی.

منتخبی از اقدامات ملموسی که در این فرصت کوتاه انجام داده ایم

- بازنگری در ضوابط واردات ماشین‌آلات دست دوم
- پیش‌بینی سرویس ارزیابی جداگانه‌ای برای تسریع در ترخیص کالاهای واحدهای تولیدی
- ترخیص مواد اولیه واحدهای تولیدی به صورت نسبه
- بازنگری و طراحی الگوهای جلب منابع خارجی
- بررسی راهکارهای تهاثر بدهی‌های دولت و بانک‌ها
- تسریع در عملیاتی نمودن راهکارهای اجرایی تسویه بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به پیمانکاران
- بازنگری و اصلاح مقررات اعتبارات اسنادی ارزی
- تصویب ۳۵ طرح سرمایه‌گذاری خارجی (پذیرفته شده) به ارزش معادل ۱/۲ میلیارد دلار در مدت فعالیت دولت تدبیر و امید

سهم اندک مالیات در اقتصاد ملی

اتکای ناکافی دولت به درآمدهای مالیاتی

نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی یکی از شاخص‌هایی است که جایگاه مالیات در اقتصاد کشور را نشان می‌دهد. این نسبت طی سال‌های مختلف در ایران همواره کمتر از ۸ درصد بوده است که نشان‌دهنده سهم اندک مالیات در اقتصاد ملی می‌باشد. در کشورهای توسعه یافته (از جمله آلمان، انگلستان، فرانسه)، نسبت مذکور حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد می‌باشد و در برخی از کشورها مانند فنلاند، دانمارک، سوئد و نروژ که دارای سیستم مالیاتی پیشرفته می‌باشند این نسبت بیش از ۳۰٪ است. در برخی از کشورهای در حال توسعه مانند کره جنوبی و ترکیه نیز این نسبت حدود ۲۰٪ است.

جدول ۱۱. نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی طی سالهای ۸۹-۱۳۷۹ (درصد)

سال شاخص	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی	۶,۳	۶,۳	۵,۵	۵,۹	۶,۱	۵,۵	۵,۶	۵,۶	۶,۴	۷,۴	۶,۷

مأخذ: گزارش وضع مالی دولت در سالهای ۸۹-۱۳۷۹، معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور و نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سهم مالیات از تولید ناخالص داخلی در برخی از کشورها (درصد)

ردیف	کشور	سال	T/GDP
۲	ترکیه	۲۰۰۹	۱۹,۳
۴	فنلاند	۲۰۰۹	۳۰,۸
۶	دانمارک	۲۰۰۹	۴۷,۱
۷	فرانسه	۲۰۰۹	۲۴,۸
۸	سوئد	۲۰۰۹	۳۸,۳
۹	آفریقای جنوبی	۲۰۰۹	۲۶,۴
۱۷	نیوزلند	۲۰۰۹	۳۴,۶
۱۸	ونزوئلا	۲۰۰۵	۱۵,۵

Source: GOVERNMENT FINANCE STATISTICS YEAR BOOK. (GFS) ۲۰۱۱.

عدم دسترسی نظام مالیاتی به اطلاعات مالی اشخاص و به تبع آن فرار مالیاتی گسترده و معافیت‌های مالیاتی متعدد که عمدتاً از هدفمندی و کارایی لازم برخوردار نیستند موجب شده که وابستگی بودجه دولت به درآمدهای نفتی تداوم یابد. نکته دیگر آنکه در اغلب کشورهای توسعه یافته با هدف حمایت از تولید و سرمایه‌گذاری ضمن تعدیل و ساماندهی معافیت‌های مالیاتی و هدفمندسازی آنها، بخش قابل توجهی از درآمدهای مالیاتی از مصرف وصول می‌گردد، بطوری که در برخی از این کشورها، مالیات بر ارزش افزوده (بعنوان یک نوع مالیات بر مصرف) از درآمدهای مالیاتی حدود ۴۰ درصد می‌باشد. این درحالی است که این نسبت در ایران در خوشبینانه‌ترین حالت کمتر از ۱۵ درصد می‌باشد.

منتخبی از اقدامات ملموسی که در این فرصت کوتاه انجام داده ایم

- بازنگری در لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم با هدف فراهم ساختن زمینه تصویب هرچه سریع‌تر آن در صحن علنی مجلس شورای اسلامی
- اجرای کامل پروژه‌های کلیدی طرح جامع مالیاتی همچون اجرای آزمایشی سامانه نرم‌افزاری یکپارچه مالیاتی تسهیل زمینه‌های استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده

تورم فزاینده؛

فرا تر از آستانه تحمل اقشار مختلف

تشدید فرایندهای تورمی و روند رو به تزايد تورم از سال ۱۳۸۹ به بعد به یکی از چالشهای اصلی اقتصاد کشور تبدیل شده است. این در حالی است که افزایش تورم توأم با کاهش نرخ رشد اقتصادی و تداوم فشارهای خارجی بر اقتصاد ایران، استفاده از ابزارهای مهار تورم را با محدودیتهایی مواجه می‌سازد.

نرخ تورم در کشور از سه ماهه چهارم سال ۱۳۹۰ روند فزاینده‌ای به خود گرفت. بنا به گزارش مرکز آمار ایران نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به مرداد ماه ۱۳۹۲ معادل ۳۹٪ و نرخ تورم نقطه به نقطه این ماه نسبت به ماه مشابه سال قبل ۴۳٫۱٪ اعلام شده است. بر اساس آمارهای رسمی بانک مرکزی ایران نرخ تورم ۱۲ ماهه منتهی به شهریور ماه ۱۳۹۲ به ۴۰٫۱٪ رسید که در مقایسه با میزان مشابه سال قبل که معادل ۲۲٫۵ درصد بود، حاکی از رشد ۱۷٫۵ واحد درصدی می‌باشد.

گزارش اعلام شده از سوی بانک مرکزی درباره متوسط قیمت خرده فروشی مواد خوراکی در تهران حاکی از تورم ۵۶٫۳ درصدی مواد خوراکی در تهران است. گزارش منتشر شده از سوی بانک مرکزی نشان از تورم ۵۶٫۳٪ مواد خوراکی در شهر تهران در هفته اول شهریور ماه سال جاری نسبت به هفته مشابه سال گذشته دارد. شایان ذکر است، گزارش مرکز آمار ایران نیز درباره شاخص گروه اصلی خوراکی‌ها در مرداد ماه نیز افزایش ۵۰٫۸ درصدی را نسبت به مرداد ماه سال قبل تایید می‌کند.

درصد افزایش قیمت کالاها در هفته اول شهریور ۱۳۹۲ نسبت به هفته مشابه سال قبل

کالا	درصد تغییر نسبت به هفته اول شهریور سال ۹۱	کالا	درصد تغییر نسبت به هفته اول شهریور سال ۹۱
لبنیات	17.5	سبزی های تازه	80.7
تخم مرغ	73.6	گوشت قرمز	39.9
برنج	69.8	قند و شکر	41.1
حبوبات	88.2	چای	98.3
میوه های تازه	40.4	روغن نباتی	57.7

اقدامات و دستاوردهای صد روزه

- از طریق کنترل رشد نقدینگی، تنظیم بازار کالاهای اساسی و کنترل انتظارات تورمی، نرخ رشد تورم تحت کنترل درآمده است. بطوریکه نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به مهر ماه سال جاری به ۴۰٫۴ درصد رسیده که برخلاف ماههای قبل تنها ۰٫۳ واحد درصد نسبت به تورم دوازده ماهه منتهی به شهریور افزایش یافته است.
- کاهش تورم نقطه به نقطه مه‌ماه (نسبت به ماه مشابه پارسال) به ۳۶٫۹ درصد، پیام‌آور مهار خیز تورمی کشور و روند کاهشی نرخ تورم در ماههای آتی سال جاری خواهد بود.
- توافقات ژنو با آرامش بخشی به فضای جامعه، نقش جدی در کاهش انتظارات تورمی داشته است.

تجارت خارجی؛

تجارت منابع پایه، تراز نامناسب تجاری

تراز بازرگانی کشور در سال ۱۳۹۱ با کسری معادل ۲۰۸۹۴ میلیون دلار (بدون احتساب نفت و سایر موارد مندرج در توضیح کالاهای غیرنفتی) روبرو بوده است. در این سال، ارزش واردات ۶۲,۱۸٪ ارزش کل مبادلات خارجی کشور بوده است.

رابطه مبادله بازرگانی کشور (نسبت ارزش یک تن کالای صادراتی به یک تن کالای وارداتی) نیز همچنان کمتر از ۰/۴ است. نسبت ارزش یک تن صادرات به یک تن کالای وارداتی برابر با ۰,۳۵ است که نشان دهنده پایین بودن ارزش کالاهای صادراتی در برابر ارزش کالاهای وارداتی است. این نسبت در سال ۱۳۸۳ معادل ۰/۳۷ بوده که نشان از تضعیف رابطه مبادله بازرگانی در طول این سال‌هاست.

در مجموع کل تجارت کشور در سال‌های اخیر افزایش یافته، اما ساختار تجارت در کشور تقریباً ثابت مانده است به گونه‌ای که نفت و کالاهای وابسته به آن سهم عمده صادرات را تشکیل می‌دهند و ساختار واردات (سهم کالاهای اولیه، واسطه‌ای و نهایی) نیز در سال‌های اخیر تقریباً ثابت مانده است.

با شدت گرفتن تحریم‌های بین‌المللی، از یکسو صادرات نفت کاهش قابل توجهی را تجربه کرد و به تبع آن درآمدهای ارزی کشور از محل صادرات نفت با کاهش مواجه شد (کاهش ارزش دلاری صادرات نفت و گاز در سال ۱۳۹۱ حدود ۵۰٪ بوده است)، از سوی دیگر ارزش صادرات غیرنفتی نیز با افت همراه بوده است. بنابراین علیرغم کاهش واردات، به دلیل قابل ملاحظه بودن کاهش درآمدهای نفتی، تراز مثبت تجارت کالایی کشور در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال‌های گذشته به میزان قابل توجهی کاهش یافته که این امر فشارهای وارده بر بازار ارز را تشدید کرده است.

بازرگانی خارجی				
با احتساب میعانات گازی (بدون احتساب صادرات نفت)				
متغیر سال	تیر ۹۱ ارزش (میلیون دلار)	تیر ۹۲ ارزش (میلیون دلار)	نرخ رشد ارزش نسبت به تیر ۹۱	نرخ رشد وزن نسبت به تیر ۹۱
صادرات غیر نفتی	13220	9751	-5.2	11.6
واردات کالا	17507	12909	-26.3	27.4

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران

منتخبی از اقدامات ملموسی که در این فرصت کوتاه انجام داده ایم

- مدیریت تجارت خارجی از طریق بازنگری در فهرست محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های صادراتی و مدیریت تقاضا در بازار ارز
- در نظر گرفتن سهمیه صادراتی برای برخی شرکت‌های تولیدکننده محصولات استراتژیک نظیر محصولات فولادی و محصولات پتروشیمی
- کاهش ممنوعیت‌های صادراتی
- راه‌اندازی و فعال نمودن سامانه گزارش‌گیری معاملات بین‌المللی (ITRS)
- تسهیل واردات کالاهای مورد نیاز کشور از طریق مقررات‌زدائی، تسهیل گمرکی و کاهش پیش‌دریافت برای واردات کالاها و خدمات در روز گشایش اعتبار اسنادی از ۱۳۰ درصد به حداکثر ۳۰ درصد معادل ریالی مبلغ اعتبار

اشتغال؛

بیکاری گسترده و نیازمند تدبیر

موضوع اشتغال صرفاً به عنوان یک متغیر اقتصادی مطرح نیست، بلکه شغل پایدار و آبرومند عامل مهمی در رفاه خانواده و شخصیت افراد است و در مقابل، بیکاری به عنوان ریشه بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی است. متأسفانه دست کم یک پنجم خانواده‌های ایرانی شغل ندارند! که بسیار نگران کننده است. این در حالی است که در شرایط تورمی حتی کسانی که شغل دارند، در خطر فقر هستند.

متأسفانه با وجود درآمدهای سرشار ارزی و وعده‌ها، شعارها و آمارهای داده شده، خالص سالانه تعداد شغل ایجاد شده در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰، حدود ۱۴۰۰۰ فرصت شغلی است. در ادامه مسیر رشد تحولات سنی جمعیت برآمده از شوک دهه ۱۳۶۰، تعداد جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله، از ۱۴ میلیون در سال ۱۳۶۹ به ۲۵ میلیون در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته است و اوج فشار جمعیتی جوانان در فاصله سنی ۲۵ تا ۲۹ سال، طی ۵ سال آینده ظاهر خواهد شد.

تعداد دانشجویان کشور طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰ حدود ۱۳ برابر شده و این پدیده موجب شده که تعداد دانشجویان در صدهزار نفر جمعیت در سال ۱۳۸۹، به بیش از ۵۲۰۰ نفر برسد که این رقم از نظر شرایط بازار کار آینده، بطور هشداردهنده‌ای بالاتر از ارقام مشابه کشورهای در حال توسعه و حتی کشورهای پیشرفته است.

نامساعد بودن فضای فعالیت‌های اقتصادی، در کنار توسعه زیاد آموزش عالی، باعث شده تا جوانانی که بطور متعارف وارد بازار کار می‌شدند، مسیر تحصیلات در آموزش عالی را با امید دستیابی به شرایط بهتر شغلی انتخاب کرده و ورود خود را به بازار کار به تعویق بیندازند. در حال حاضر جمعیت بیش از ۵,۳ میلیون نفر به عنوان جمعیت غیرفعال فارغ‌التحصیل و در حال تحصیل آموزش عالی در کشور هستند. اگر تعداد بیش از ۵ میلیون نفر ذکر شده را با جمعیت بیکار متجاوز از سه میلیون نفر موجود جمع کنیم به عدد بیش از ۸ میلیون نفر می‌رسیم که منعکس کننده ابعاد مساله اشتغال طی سالهای نزدیک آینده است. هم اکنون نرخ بیکاری کل کشور و جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر ۱۲,۲٪ و نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله ۲۶٪ است؛ بر اساس نرْم‌ها، هم اکنون به خاطر نسبت بالای نرخ بیکاری جوانان به کل نرخ بیکاری کشور وارد منطقه بحرانی شده است. در برخی از استان‌ها بیکاری بیداد می‌کند. نرخ بیکاری جوانان یکی از استان‌ها ۵۰٪ است.

صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی کرده نرخ بیکاری ایران که در سال ۲۰۱۲ بالغ بر ۱۲,۲ درصد بوده است در پایان سال جاری میلادی به ۱۳,۱ درصد افزایش پیدا کند. صندوق بین‌المللی پول با رده‌بندی کشورها از نظر نرخ بیکاری در سال ۲۰۱۳ اعلام کرد ایران با نرخ بیکاری ۱۳,۱ درصدی در رتبه ۱۸ جهان قرار گرفته است.

راهبردهای دولت تدبیر و امید

- دولت تدبیر و امید در عرصه سیاست‌گذاری بازار کار کشور دو راهبرد متفاوت از بعد زمانی را برای اشتغالزایی پیگیری می‌کند: در کوتاه مدت: سیاست تدوام تولید و صیانت از سطح اشتغال موجود و عدم افزایش نرخ بیکاری از طریق حمایت از کسب و کارهای موجود، به فعالیت رساندن ظرفیت‌های بلااستفاده واحدهای اقتصادی و جهت‌گیری نظام بانکی برای تامین سرمایه در گردش واحدهای اقتصادی و بازار سرمایه برای تامین سرمایه ثابت واحدهای اقتصادی و در بلندمدت: ایجاد هماهنگی در سیاست‌های مالی، پولی، ارزی و تجاری در راستای حمایت از اشتغال مولد و پایدار، استفاده از ظرفیت‌های بخش غیردولتی جهت ایجاد مشاغل جدید با تاکید بر مقررات زدائی، بهبود فضای کسب‌وکار، بهبود شاخص‌های رقابت‌پذیری و عمق بخشی به بازار مالی کشور

بودجه دولت؛

درج ارقام غیرقابل تحقق درآمدها و هزینه‌ها و کسری قابل توجه بودجه

بودجه دولت یعنی پیش‌بینی درآمدها و هزینه‌های یک سال کاری. متأسفانه در بودجه سال ۱۳۹۲ درآمدهایی بیشتر از مقدار واقعی پیش‌بینی شده‌اند که و به همین دلیل تحقق این درآمدها دور از ذهن به نظر می‌رسد. از طرف دیگر

وضعیت تحقق منابع و مصارف بودجه عمومی در سال جاری			هزینه‌ها نیز به طور غیراصولی و غیرواقعی برآورده شده‌اند. این پیش‌بینی غیراصولی و غیرواقعی درآمدها و هزینه‌ها، باعث شده که انتظارات نامناسبی در بدنه دولت، فعالان اقتصادی و جامعه شکل گیرد، چنین وضعیتی انجام اصلاحات اقتصادی معطوف به برقراری انضباط بودجه ای را مشکل می‌سازد. تداوم وضع موجود
ریال	مصرف ۷ ماهه	عملکرد ۷ ماهه	درصد تحقق
جمع منابع عمومی	۱۲۲۸	۶۸۸	۵۶
درآمدهای مالیاتی	۳۲۷	۲۴۲	۷۴
سایر درآمدها	۲۰۲	۱۰۳	۵۱
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۴۱۰	۲۷۳	۶۷
واگذاری دارایی‌های مالی	۲۸۹	۷۰	۲۴
جمع مصارف عمومی	۱۲۲۸	۶۸۳	۵۶
اعتبارات هزینه‌ای	۷۴۷	۶۱۷	۸۳
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۳۳۰	۶۰	۱۸
تملك دارایی‌های مالی	۱۵۱	۳	۰
پرداخت ماده ۱۰ تنظیم	۳	۳	

حاصلی به جز تشدید کسری بودجه دولت و تورم ندارد. تحت چنین شرایطی رویکرد سیاستی دولت تدبیر و امید نسبت به بودجه عمومی ناظر بر انضباط مالی با تاکید بر مدیریت مصارف بودجه‌ای و خلق منابع مالی جدید بوده است. از جمله دستاوردها و نتایج این اقدامات جلوگیری از پیشی گرفتن مصارف بودجه عمومی دولت بر منابع آن بوده که می‌توانست آثار تورمی و بی‌ثبات کننده‌ای برای اقتصاد کشور در پی داشته باشد.

اقدامات دولت تدبیر و امید در شرایط کسری بودجه بزرگ

در این راستا در ۱۰۰ روزه اول فعالیت دولت، سیاست‌های زیر در اصلاح فرایند اجرای بودجه سال ۱۳۹۲ اتخاذ شده است:

- اخذ اجازه جابجایی اعتبارات برای تامین هزینه‌های ضروری مربوط به پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان دولت
- اولویت‌دهی به تخصیص منابع ریالی مرتبط با کالاهای اساسی و دارو
- شناسایی و لغو مصوبات غیرضروری که بار مالی برای دولت داشته است.
- افزایش سرعت تخصیص اعتبارات عمرانی به نحوی که نسبت اعتبارات تخصیص یافته به مصوب از ۹ درصد در مرداد ماه سال جاری به بیش از ۱۸ درصد در پایان مهرماه رسیده است.
- اختصاص ۶ درصد از سهم صندوق توسعه ملی از بودجه سال ۱۳۹۲، جهت تقویت تولید داخلی و افزایش توان وام دهی بانکها و تسریع در اجرای طرحهای تملک دارائی سرمایه‌ای
- پوشش درآمدمی بودجه تا زمان تنفیذ و شروع به کار دولت جدید حدود ۶۲ درصد بوده است. درحالی که عملکرد ۷ ماهه حاکی از بهبود آن به ۶۵ درصد است. از طرف دیگر در حوزه هزینه‌ها، میزان عملکرد به مصوب تا زمان تنفیذ حدود ۷۱ درصد بوده و در هفت ماهه سال جاری به ۸۲ درصد بهبود یافته است که این، نشان دهنده پایبندی دولت جدید به ایفای تعهدات هزینه‌ای در چارچوب امکانات مالی است.

محیط کسب و کار؛

نامناسب، نابسامان و کاهنده انگیزه

بر اساس گزارش سالیانه کسب و کار بانک جهانی در سال ۲۰۱۳ رتبه ایران طی ۸ سال گذشته از نظر فضای کسب و کار از ۱۰۸ در سال ۲۰۰۵ در بین ۱۳۳ کشور به ۱۵۲ در سال ۲۰۱۳ در بین ۱۸۹ کشور کاهش یافته است. رتبه ایران در بین ۱۷ کشور منطقه جنوب غرب آسیا از رتبه ۱۲ در سال ۲۰۰۵ به ۱۶ در سال ۲۰۱۳ رسیده است.

همچنین بر اساس شاخص رقابت پذیری جهانی GCI^۱ که یک شاخص ترکیبی در قالب سه محور برخورداری از نیازمندی های

اساسی، میزان کارایی و نوآوری برای ارزیابی رقابت پذیری کشورها است، ایران در بین ۱۳۹ کشور جهان رتبه ۶۹ را در سال ۲۰۱۰ کسب کرده بود که در سال ۲۰۱۲ بین ۱۴۴ کشور به جایگاه ۶۶ تنزل یافته است.

وضعیت ایران در شاخص های دیگر نیز مطلوب نیست.

رتبه فضای کسب و کار ایران برای دوره (۲۰۱۳-۲۰۰۵)

سال	رتبه	تعداد کشورها
۲۰۱۰	۱۴۰	۱۸۳
۲۰۱۱	۱۴۴	۱۸۳
۲۰۱۲	۱۴۵	۱۸۳
۲۰۱۳	۱۵۲	۱۸۹

جدول نتایج رتبه شاخص های کسب و کار ایران در سطح منطقه و جهان

رتبه	شاخص	سال	تعداد کشورهای نمونه	رتبه	سال	تعداد کشورهای نمونه	رتبه
۱	آزادی اقتصادی	۲۰۱۲	۱۷۹	۱۷۱	۲۰۱۳	۱۷۷	۱۶۸
۳	رقابت پذیری	۲۰۱۲	۱۴۲	۶۲	۲۰۱۳	۱۴۴	۶۶
۴	دیدهبان جهانی کارآفرینی	۲۰۱۰	۵۹	۱۸	--	--	--
۵	سهولت کسب و کار	۲۰۱۲	۱۸۹	۱۵۲	۲۰۱۳	۱۸۵	۱۴۵
۶	نوآوری	۲۰۰۸-۲۰۰۴	۸۲	۷۵	۲۰۱۳-۲۰۰۹	۸۲	۷۵
۷	اقتصاد دیجیتالی	۲۰۰۹	۷۰	۶۸	۲۰۱۰	۷۰	۶۹
۸	دموکراسی	۲۰۱۰	۱۶۷	۱۵۸	۲۰۱۱	۱۶۷	۱۵۹

این در حالی است که تحقق رشد اقتصادی بالا، تأمین اشتغال مولد، تأمین معاش شرافتمندانه برای مردم، کاهش تورم، اجرای موفق برنامه های خصوصی سازی، توسعه بخش غیردولتی، جذب سرمایه های داخلی و خارجی و افزایش بهره وری در اقتصاد ملی در گرو بهبود فضای کسب و کار کشور است. اگرچه قوانین موجود از ظرفیت لازم برای بهبود فضای کسب و کار برخوردارند، با این حال تدوین آئین نامه های اجرای قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار، پاسخگو ساختن سازمانهای تأثیرگذار بر فضای کسب و کار کشور، تعیین اهداف و مسئولیت های مشخص برای همه دستگاهها، شناسایی نقاط اهرمی و گره های اصلی کسب و کار و اهتمام به رفع آنها یکی از مهمترین رویکردهای دولت تدبیر و امید می باشد.

منتخبی از راهبردهای قابل پیشنهاد

- فعال سازی شورای گفتگوی بخش خصوصی و دولت
- ایجاد ساختار سازمانی مشخص برای پایش و بهبود مستمر محیط کسب و کار در وزارت امور اقتصادی و دارایی
- پیگیری تدوین، تنظیم و ابلاغ آیین نامه و دستورالعمل های مبتنی بر بهبود فضای کسب و کار از دستگاهها
- ساده سازی فرایندها و بهبود فضای کسب و کار در طرح تحول مالیاتی و تسهیل زمینه های عملیاتی شدن کامل طرح کاداستر معادن با هدف انجام مکانیزه فرآیند ثبت درخواست و صدور پروانه اکتشاف

^۱-Global competitiveness index

نظام بانکی

مواجهه با انبوهی از مطالبات معوق

زمانی که دولت تدبیر و امید متولی مدیریت اقتصادی کشور شده که گستره تکالیف دولت به نظام بانکی، عملاً امکان فعالیت بانکهای دولتی کشور را به عنوان یک واحد اقتصادی به میزان قابل توجهی محدود ساخته و کارایی آن را کاهش داده است. ضعف در اعتبارسنجی استفاده کنندگان از تسهیلات بانکی به تخصیص غیربهبینه منابع اعتباری بانکها و افزایش مطالبات غیرجاری بانکها^۲ منجر شده است. اطلاعات نشان می‌دهد مطالبات غیرجاری شبکه بانکی در پایان شهریور ماه ۱۳۹۲ معادل ۷۶۵،۵۸۲ میلیارد ریال (۶۲۸،۷۲۳ میلیارد ریال آن به ریال و ۱۳۶،۸۵۹ میلیارد ریال آن به ارز) بوده است.

نسبت مطالبات غیرجاری یعنی وام‌هایی که بازپرداخت نشده اند به تسهیلات (وام‌های پرداختی بانک‌ها) در پایان خرداد ۱۳۹۲، معادل ۱۵٪ بوده است. چنین وضعیتی باعث کاهش میزان خدمت به مردم، بلوکه شدن مبالغ متناهی از منابع بانک‌ها نزد عده‌ای خاص و عدم اختصاص به موقع و بهینه منابع به تولید و صنعت، می‌شود. این در حالی است که فقدان سیستم یکپارچه اطلاعات در نظام بانکی زمینه سوء استفاده و فساد را در نظام بانکی بالا برده است.

با توجه به شرایط خاص کشور، دستورات لازم برای اختصاص منابع اعتباری بانک‌ها به تامین سرمایه در گردش بنگاه‌ها و طرح‌های نیمه تمام تولیدی ابلاغ شده است و برنامه آن به بانک‌های دولتی و بانک‌هایی که دولت در آنها سهام دارد ارسال شده است.

در شرایط رکود تورمی، بنگاه‌ها در تنگنای مالی قرار دارند، لذا دولت تدبیر امید از تمام ابزارها و اهرم‌ها استفاده می‌کند تا تولید دوباره جان بگیرد.

منتخبی از اقدامات کلیدی ۱۰۰ روز

در ۱۰۰ روز اول دولت تدبیر و امید، با هدف ارتقای ظرفیت اعتباری بانک‌ها اقدامات زیر به عمل آمده است:

- سقف جمعی تسهیلات و تعهدات کلان با اهداف تسهیل اعتباری از ۵ برابر سرمایه و اندوخته به ۸ برابر سرمایه پایه افزایش پیدا کرد.
- به منظور تسهیل استفاده بخش خصوصی از منابع صندوق توسعه ملی و نیز منابع مشابه خارجی، ابهامات مرتبط با درج چنین مواردی در صورت‌های مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که قبلاً مطرح بود، برطرف شد.
- با ابلاغ مصوبات شهریور ماه دولت راهکارهای تهاثر بدهی‌های دولت و بانک‌ها به منظور تقویت قدرت اعتباردهی بانکها در حال بررسی است.
- پس از ابلاغ مصوبات شهریورماه دولت راهکارهای اجرایی تسویه بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به پیمانکاران جهت تقویت فرایند تامین مالی واحدهای اقتصادی دنبال شده است.

^۲ مطالبات غیرجاری به تعهداتی اطلاق می‌گردد که متعهدان آنها با وجود تعهدات و قراردادهای منعقد، به موقع و در سررسید نسبت به ایفای تعهدات اقدام نکرده‌اند.

نظام بیمه‌ای

مواجهه با انبوهی از مطالبات معوق

صنعت بیمه کشور در حال حاضر با مشکلات عدیده‌ای مواجه است. بعضاً انتصاب افراد بدون دانش و تجربه مدیریتی و بیمه‌ای در مناصب مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره شرکت‌هایی بزرگ بیمه، موجب تحمیل خسارت و زیان به این شرکت‌ها به دلیل پذیرش ریسک‌های غیرمنطقی و غیراقتصادی (مانند ریسک عدم پرداخت اقساط مسکن مهر، مطالبات معوق بانک صادرات، تضمین‌های گمرکی، ریسک‌های اعتباری و...) شده و از این رو در حال حاضر ادعاهای خسارت قابل توجهی در مقابل این شرکت‌ها قرار دارد. موارد بسیاری از تکلیف به شرکت‌های بیمه به پرداخت خسارت‌هایی که به لحاظ فنی و ضوابط بیمه‌ای قابلیت پرداخت خسارت ندارد، منجر شده است.

افزایش قابل توجه دیه در هر سال و فشار سیاسی به شرکت‌های بیمه برای عدم محاسبه حق بیمه متناسب با مصوبه دولت، زیان اجباری را به شرکت‌های بیمه تحمیل می‌کند. همچنین بعضاً ضعف نظارتی بر عملکرد شرکت‌های بیمه‌ای که حقوق بیمه‌گزاران را رعایت نمی‌کنند به افزایش شکایت‌ها در بازار بیمه کشور انجامیده است.

منتخبی از اقدامات کلیدی ۱۰۰ روز

- صنعت بیمه کشور با ورود به عرصه بیمه نامه‌های بزرگ در رشته آتش سوزی، رشته نفت و انرژی و رشته مهندسی طی ماههای اخیر بستر مناسبی را برای تقویت فرایندهای سرمایه گذاری و تولید فراهم ساخته است. از مهمترین این موارد می توان قبولی بیمه نامه‌های بزرگ در رشته آتش سوزی (شامل فرودگاه بین المللی مهر آباد و امام خمینی، فولاد آلیاژی اصفهان، صنایع هفت الماس، شرکت صنایع الکترونیک ایران، شرکت شیمی بافت، آراین توتون صنعت و خدمات پایانه ای خزر قشم) و قبولی بیمه نامه‌های بزرگ در رشته نفت و انرژی (بیمه نامه جامع پتروشیمی، بیمه نامه تمام خطر اموال - شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس)، قبولی بیمه نامه‌های بزرگ در رشته مهندسی (احداث معابر شهر جدید پردیس، نصب سکوی فاز ۱۶ پارس جنوبی، نصب سیستم اسکادا بر روی سکوی نفتی و پل خلیج فارس) از سوی بیمه مرکزی در شهریور ماه ۱۳۹۲ اشاره کرد.
- به رغم از دست رفتن پوشش‌های اتکائی بین‌المللی، صنعت بیمه کشور با ارائه پوشش اتکایی ریسک‌های بزرگ در کشور، بخشی از مشکلات حوزه تجارت و حمل و نقل بین‌المللی را کاهش داده است و طی سه ماهه منتهی به مهرماه ۱۳۹۲ این روند رو به بهبود بوده است.

بازار سرمایه

تغییر جهت نقدینگی از بازار طلا و ارز به بازار سرمایه پس از حماسه سیاسی سال جاری

طی روزهای اخیر کشور به وضوح شاهد آن است که رفتارهای سفته‌بازانه در بازار ارز، طلا و مسکن کاهش پیدا کرده و بازار سرمایه رونق گرفته است و شاید یکی از مهم‌ترین دلایل آن رویکرد دولت تدبیر و امید و پیامی باشد که برای تمام مردم به ویژه صاحبان کسب و کار فرستاده شده است. از آنجا که بازار سرمایه به عنوان موتور تجهیز منابع مالی برای بخش واقعی اقتصاد ایفای نقش می‌کند؛ جهت‌یابی نقدینگی به سمت این بازار به عنوان اتفاقی میمون و مبارک قابل ارزیابی است که بستر رشد سرمایه‌گذاری و تولید را در کشور تسهیل خواهد کرد.

طی سه ماهه منتهی به ۲۷ مهر ۱۳۹۲ ارزش بازار و شاخص کل بترتیب با ۳۷ و ۳۴/۵ درصد افزایش مواجه شده است.

فرا بورس ایران اگرچه در سال‌های ۹۰ و ۹۱ نسبت به سال ۸۹ رشد به طور نسبی مناسبی داشته است اما این میزان رشد در سال ۱۳۹۲ و به ویژه پس از انتخابات ریاست جمهوری بسیار چشمگیر بوده است.

منتخبی از اقدامات کلیدی ۱۰۰ روز

- جو مثبت سیاسی ایجاد شده توسط دولت و عدم بروز شوک‌های سیاسی و سیاستی به بازار سرمایه، ثبات نسبی نرخ ارز و رکود نسبی در بازارهای موازی (طلا و ارز) و ثبات نسبی اقتصاد جهانی در کنار تعدیل مثبت سود شرکت‌های ثبت شده در بورس، اقبال و تمایل سرمایه‌گذاران به ورود به بازار سرمایه را در پی داشته و چشم‌انداز مطلوبی را برای بورس اوراق بهادار و فرا بورس ایران ترسیم نموده است. روندی که پیش‌بینی می‌شود تا پایان سال ۱۳۹۲ نیز ادامه داشته باشد.
- جدای از رونق این بازار و رکوردهای جالبی که در همین مدت صد روز شکسته شد، این بازار توانسته است با فراهم آوردن بسترهای مقرراتی لازم برای انتشار اسناد خزانه اسلامی در چارچوب قانون بودجه سال ۹۲ زمینه انتشار این اوراق را برای نخستین بار در کشور فراهم کند.

رسوب حجم قابل توجهی از کالای وارده در گمرکات کشور

در حوزه گمرک، تشدید تحریم های مالی و تجاری خارجی، از بین رفتن نظام تک نرخ ارز در کشور از سال ۱۳۹۱ و دستورالعمل ها و تصمیمات بازدارنده منجر به رسوب حجم قابل توجهی از کالای وارده در گمرکات، به خصوص کالاهای اساسی در سال جاری شده بود. از مهمترین رویکردهای دولت تدبیر و امید در آغاز فعالیتش، تسهیل و تسریع در ترخیص کالاهای وارده بود و در این راستا پذیرش مغایرتهای ده درصدی برای مبلغ، تعداد یا مقدار کالاهای وارداتی توسط گمرک، فراهم نمودن ترتیبات خاص یا پشت نویسی اسناد کالایی که صاحبان آن صد در صد معادل ریالی آن را پرداخت کرده اند اما فرایند ترخیص به دلائلی با محدودیت مواجه شده، پیش بینی سرویس ارزیابی ویژه برای واحدهای تولیدی در گمرکات اجرایی اصلی، ترخیص مواد اولیه واحدهای تولیدی به صورت نسبی و بازنگری در مجوزهای تشریفات ترخیص کالا تنها بخشی از ساده سازی و تسهیل فرایندهای گمرکی انجام شده طی ماههای اخیر بود.

منتخبی از اقدامات کلیدی ۱۰۰ روز

- طی سه ماه منتهی به مهر ماه ۱۳۹۲ بیش از ۴۰۰۰ تن دارو به ارزش ۳۷۳ میلیون دلار و همچنین ۲/۵ میلیون تن کالای اساسی شامل گندم، برنج، جو، قند و شکر، ذرت و کنجاله سویا به ارزش یک میلیارد و ۵۴۹ میلیون دلار از گمرکات اجرایی کشور ترخیص گردیده است.
- برای صیانت از حقوق مردم، پیگیری تعداد ۲۰ فقره پرونده های مهم قاچاق کالا که از حیث ارزش و نوع تخلف حائز اهمیت بوده و در سنوات قبل در گمرکات کشور تشکیل شده است، با جریمه تقریبی ۲۷۳۴ میلیارد تومان در دستور کار گمرک و مراجع ذیصلاح قرار گرفته است.
- زمان سنجی بعمل آمده از منتخبی از گمرکات نشان می دهد که مدت زمان صرف شده برای ترخیص کالاهای اساسی از ۸ روز به ۴ روز کاهش یافته است.
- مدت زمان انجام تشریفات گمرکی مربوط به کالاهای اساسی اظهارشده در یکی از گمرکات کشور به کمتر از ۳۰ دقیقه رسید که این مدت زمان تاکنون بی سابقه بوده است.
- طی ۳۰ دقیقه یک میلیون کیلوگرم گوشت وارد کشور شد. مدت زمان انجام تشریفات گمرکی مربوط به کالاهای اساسی مورد نیاز مردم، در گمرک شهید رجایی بندرعباس به کمتر از ۳۰ دقیقه رسیده است.
- انجام تشریفات گمرکی قریب به ۱۵۳ هزار کیسه برنج به وزن بیش از ۷۶۲۰ تن در ۲۶ دقیقه انجام پذیرفت.

جذب سرمایه گذاری خارجی

اعتبار بین المللی مخدوش

اما در حال احیاء

خداشده دار شدن اعتبار بین المللی کشور با محدودیت های جدی برای تامین مالی خارجی کشور همراه بوده است. به طوریکه با وجود اینکه ایران از سهامداران اصلی بانک جهانی است بانک مذکور ارائه هر گونه کمک توسعه ای به کشور را از سال ۱۳۸۶ متوقف نموده است.

اگرچه در دوره پنج ساله ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ تأمین مالی بین المللی از مجرای بانک های توسعه ای به رقمی معادل ۱۵,۷ میلیارد دلار بالغ شد، اما اختلال در نقل و انتقال وجوه مورد درخواست پروژه ها پس از اعمال تحریم های مالی علیه کشور، استفاده موثر از همان منابع محدود را نیز با محدودیت مواجه ساخت، به گونه ای که طرح های دارای وام مصوب قادر به استفاده از تسهیلات نبوده و طولانی شدن زمان نقل و انتقال ارز فرسایش طرح ها را موجب شده است.

تاخیر در بازپرداخت تسهیلات قبلی بانک جهانی رتبه اعتباری ایران را در رده زیمباوه به عنوان بی اعتبارترین کشورهای جهان قرار داده و اعلام عمومی آن از سوی آن بانک از جمله تبعات نامناسبی است که دولت یازدهم برای رفع آن باید انرژی بالائی صرف نماید.

عدم بازپرداخت تسهیلات فاینانس کشور منجر به صدور اخطاریه های فراوان از سوی شبکه بانک های تجاری خارجی بر علیه جمهوری اسلامی شده و تنزل شدید رتبه اعتباری کشور منجر به افزایش قابل توجه نرخ خدمات مالی بین المللی برای کشورمان شده و بسیاری از شرکای تجاری معتبر کشور با شرکای نامعتبر و پرهزینه جایگزین شده اند.

رقم قابل توجه سرمایه گذاری خارجی مصوب طی ۸ سال گذشته نشانگر آن است که تقاضای سرمایه گذاری خارجی در ایران وجود دارد، ولی عدم تحقق ۶۲ درصدی این رقم، به رغم وجود زیرساخت های مناسب، حاکی از کاستی های جدی در مدیریت و تسهیل ورود سرمایه به کشور از یک سو و محدودیت های بین المللی از سوی دیگر است.

در چنین شرایط نامساعدی، رویکرد دولت مبنی بر تعامل و گفتگو در صحنه بین المللی بسترهای مذاکره با نهادهای بین المللی را برای تامین مالی خارجی و سرمایه گذاری خارجی فراهم کرد.

همچنین هیات دولت هم زمینه های سرمایه گذاری خارجی در کشور را از طرق متعددی تسهیل کرد.

- در مدت کوتاه فعالیت دولت تدبیر و امید، ۳۵ طرح سرمایه گذاری خارجی به ارزش معادل ۱/۲ میلیارد دلار تصویب شد.
- مذاکرات اولیه‌ای با بانک جهانی برای مشارکت بانک مذکور در برنامه احیای دریاچه ارومیه صورت گرفته است. همچنین مذاکرات رو در رو با وزرای کشورهای هند، پاکستان، عمان، افغانستان، تاجیکستان، و سریلانکا، زمینه یافتن مسیرهای تعامل بانکی و رفع مشکل نقل و انتقال وجوه را فراهم ساخته است.
- مطابق مصوبات شهریور ماه دولت اختصاص بخشی از تسهیلات صندوق توسعه ملی به شرکای داخلی طرحهای سرمایه گذاری خارجی وجود دارد.
- با افزایش اعتبار بین‌المللی ایران، طی ماههای اخیر کشور با افزایش تعداد و سطح هیات‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی متقاضی سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش درخواستهای سفارتخانه‌های خارجی مقیم کشور در سطوح مختلف برای برگزاری جلسات در راستای توسعه همکاری و سرمایه گذاری و افزایش مراجعه ایرانیان خارج از کشور به سازمان سرمایه‌گذاری به عنوان اشخاص حقیقی و حقوقی برای انجام سرمایه گذاری در کشور و جذب شرکتهای خارجی به ایران مواجه بوده است.

اقتصاد مردمی و واگذاری اقتصاد به مردم

نگاه درآمدی دولت به خصوصی سازی

و واگذاری های گسترده فارغ از پیش بینی الزامات آن

رویکرد سند چشم انداز و سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی گذار از یک اقتصاد دولتی به اقتصادی غیر دولتی است. موفقیت در این گذار منوط به تقویت بخش غیردولتی از طریق آماده سازی محیط کسب و کار، توانمندسازی بخش غیردولتی، رقابتی سازی و در نهایت واگذاری شرکتهای دولتی به عنوان آخرین حلقه فرایند توسعه بخش غیردولتی می باشد. اما در واقعیت مسیر متفاوتی دنبال شده است. واگذاری ها به شیوه ای نامناسب بدون وجود حلقه های مکمل دیگر (آماده سازی محیط، توانمندسازی بخش مردمی) انجام شده و این رویکرد باعث شده که کشور نتواند به اهداف سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی یعنی حرکت به سمت اقتصادی رقابتی و استفاده از سرمایه و توان مدیریتی بخش غیردولتی نائل شود.

ترکیب ۳۰ درصد واگذاری ها به سهام عدالت و ۲۶ درصد بابت رد دیون دولت، حکایت از آن دارد که بخش غیردولتی با در اختیار داشتن ۴۴ درصد سهام نمی تواند مبدع تحولی جدی در ساختار اقتصادی و مدیریتی کشور باشد. از سوی دیگر سهم ۴ درصدی واگذاری به صورت ترجیحی و تدریجی در قیاس با سهم ۹۶ درصدی بلوکی، حکایت از آن دارد که از حیث حجم واگذاری تحولی در بازار سرمایه به سود بخش خصوصی رخ نداده است، هر چند از نظر بازار عرضه حدود ۵۷ درصد واگذاری ها از طریق بورس و فرابورس صورت گرفته و مزایده ۴۳ درصد را به خود اختصاص داده است.

واگذاری شرکتهای دولتی به تفکیک بخش واحد : میلیارد ریال

سال واگذاری	واگذاری به بخش غیر دولتی		واگذاری بابت سهام عدالت	واگذاری به بخش غیر دولتی		جمع ارزش واگذاری
	افراد حقیقی و حقوقی خصوصی	پیمانکاران، مشاوران و بانکها بابت رد دیون دولت		واگذاری به بخش خصوصی بابت رد دیون	سایر	
۱۳۸۴	۷۶۴	-	-	-	-	۷۶۴
۱۳۸۵	۳۶۵۵	-	۲۷۸۵۷	-	-	۳۱۵۱۱
۱۳۸۶	۴۵۰۱۸	-	۱۱۳۲۵۷	-	-	۱۸۵۴۲۱
۱۳۸۷	۲۷۲۷۵	-	۱۷۶۰۲	-	-	۷۹۴۲۸
۱۳۸۸	۱۱۹۹۲۲	-	۱۳۰۹۶۸	-	-	۳۰۷۹۰۸
۱۳۸۹	۵۵۴۳۶	-	-	-	-	۵۵۴۳۶
۱۳۹۰	۴۲۰۴۲	۱۶۷۸۴۴	۸۴۰۶۱	۲۱۰۷	۲۷۱۹۳	۳۲۳۲۴۷
۱۳۹۱	۲۲۰۰۵	۱۱۳۹۴۷	۷۰۵۶۸	۱۰۴۸۲	۱۴۶۴۱۵	۳۶۳۴۱۷
۱۳۹۲	۱۵۹۸۳	۴۳۰۹۱	-	۳۷۱۵	۸۳۶۲۰	۱۴۶۴۰۹
جمع کل	۳۴۷۷۰۸	۳۲۴۸۸۲	۴۴۴۳۱۳	۱۶۳۰۵	۳۷۶۰۲۰	۱۵۰۹۲۴۳

ماخذ: سازمان خصوصی سازی

مروری بر داده های فوق گواه این واقعیت است که به رغم اهداف سند چشم انداز و قانون اصل ۴۴ قانون اساسی، همواره تمرکز دولت بر کسب درآمد از طریق واگذاری ها بوده است. به این ترتیب رویکرد درآمدی دولت، افزایش شتاب واگذاری رادری داشت. لذا دولت بدون توجه به نیاز بنگاههای مشمول واگذاری در رابطه با اصلاح ساختار مدیریتی، زمینه ساز شرایطی شد که پس از واگذاری بسیاری از این واحدها با مشکلات عدیده مواجه شده و رکود در تولید را دامن زدند.

نگاه درآمدی به واگذاری‌های انجام شده بعضاً اهداف اصلی خصوصی‌سازی را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. بسیاری از شرکت‌های دولتی دارای نیروی کار مازاد، تکنولوژی پایین و دارایی مستهلک شده می‌باشند، بدیهی است که واگذاری شرکت‌های با ساختار نامناسب نیروی انسانی، حقوقی و سرمایه‌ای نمی‌تواند تضمین‌کننده موفقیت برنامه خصوصی‌سازی کشور در بلندمدت باشد. قدرت مالی و توان نرم‌افزاری محدود و پایین بخش خصوصی جهت خرید شرکت‌های عرضه شده از طرف دولت، بویژه عرضه‌های با اندازه بزرگ را با محدودیت تقاضا مواجه می‌سازد. همچنین حساسیت‌های موجود در زمینه حفظ منافع دولت، بعضاً موجب می‌شود که قیمت سهام شرکت‌های مشمول واگذاری بدون در نظر گرفتن بازده واقعی آنها تعیین شود.

دولت تدبیر و امید خصوصی‌سازی موفق را در گرو اصلاح محیط کسب و کار کشور، احتراز از نگاه درآمدی به واگذاری‌ها، تسهیل زمینه‌های واگذاری شرکت‌های دولتی از بخش شبه‌دولتی به بخش خصوصی و بازمبانی و اصلاح برخی رویه‌ها و فرایندهای واگذاری می‌داند.

منتخبی از اقدامات کلیدی ۱۰۰ روز

- نهایی نمودن طرح توزیع سهام عدالت: جلسات کارشناسی متعدد با حضور کارشناسان اقتصادی مجرب در سازمان خصوصی‌سازی انجام و نتایج این جلسات برای تصریح مدل نهایی طرح توزیع سهام عدالت و قابلیت معامله آن از طریق ساز و کار بورس اوراق بهادار می‌باشد.
- تغییر سیاست واگذاری به منظور کوچک‌سازی اندازه واگذاری‌ها و عرضه هر شرکت با توجه به قدرت مالی بخش خصوصی با هدف حضور قدرتمندتر بخش خصوصی در صحنه واگذاری‌ها.
- بهسازی ساختار شرکت‌ها (شکل‌گیری ساختار مناسب نیروی انسانی، حقوقی و سرمایه‌ای) و سپس واگذاری
- متنوع ساختن روش‌های واگذاری با نگاهی به تجارب موفق دیگر کشورها
- تدوین راهکارهایی برای قیمت‌گذاری واقع بینانه در عرضه‌های آتی خصوصی‌سازی

و من الله التوفیق